УБИВСТВО ЮЛІЯ ЦЕЗАРЯ

(в модернізованому варіанті)

Даний звіт, єдино правдивий і надійний з усіх будь-коли опублікованих про цю жахливу подію, взято з римської газети "Щовечірні різки", яка вмістила його в день убивства.

Ніщо в світі не годне дати такої втіхи газетному репортерові, як змога з’ясувати деталі кривавого й таємничого вбивства і описати їх з обурливою докладністю. Захватом проймає його ця люба праця, таки направду люба, надто ще як він знає, що решту газет уже друкується і що моторошний опис з’явиться тільки в його часопису. Живий жаль бере мене, як подумаю, що не судилося мені бути римським репортером у той час, коли вбито Юлія Цезаря, що я не був репортером єдиної в Римі вечірньої газети і не обставив хлопців з ранкової газети, бодай на дванадцять годин випередивши їх із цією найсенсаційнішою інформацією. І за інших часів траплялися не менш разючі події, проте жодна з них не була так по-сучасному сенсаційна, жодна не сягала таких пишнот, величі й блиску, як ця, що в ній лицедії посідали високе суспільне й політичне становище і були осяяні славою.

Одначе, хоч мені й не поталанило тоді опублікувати репортаж про вбивство Цезаря, я не можу не скористатися з рідкісної нагоди – перекласти з латини автентичний звіт про подію, вміщений того ж таки дня в римських "Щовечірніх різках":

"Наше звичайно таке спокійне місто Рим учора опинилося в стані небаченого збудження, викликаного одним із тих кривавих злочинів, які вражають нам серця, душі наповнюють жахом і всім тямущим людям навіюють острах перед майбутнім міста, де життя людське так дешево цінується, а найелементарнішими законами так зухвало нехтують. Все це спонукає нас, працівників преси, виконати свій прикрий обов’язок, а

саме: подати до громадського відома обставини смерті одного з найшановаиіших наших громадян, людини, ім’я якої відоме повсюди, куди доходить наша газета, і славу якої ми мали честь і приємність ширити, а також у міру змоги боронити від наклепів та обмов. Ми маємо на увазі містера Ю. Цезаря, імператора з волі народу.

Подробиці трагічної події, оскільки наш кореспондент зміг їх відновити із суперечливих заяв очевидців, приблизно такі: спричинила все, звичайно, передвиборна боротьба, адже дев’ять десятих кривавих сутичок, що ганьблять наше місто, завдячують своїй появі цим клятим виборам з їхніми чварами, заздрощами і ворожнечею. Наскільки краще велося б Римові, якби його власті обиралися раз на сторіччя! Бо ж із власного свого досвіду ми знаємо, що навіть вибори якого-небудь послідущого гицля неодмінно супроводжуються десятками бійок, а поліційні дільниці тоді аж тріщать від напливу п’яних волоцюг.

Кажуть, що наступного дня після виборів, коли на майдані ринку оголосили, що Цезаря вибрано переважною більшістю голосів, то навіть разюча безкорисливість цього добродія, котрий тричі відмовлявся від запропонованої йому корони, не врятувала його від образливих натяків таких людей, як Каска з десятої виборчої дільниці та інших найманців (підкуплених супротивним кандидатом-невдахою переважно в одинадцятій, тринадцятій та інших довколишніх округах), які перекидалися іронічними й зневажливими репліками щодо поведінки містера Цезаря.

Чимало людей, як відомо, гадає, що вбивство Юлія Цезаря було наперед підготовлене, мовляв, Марк Брут4 із гуртом своїх найманих пройдисвітів заздалегідь уклав змову, а тоді вже вони все й здійснили, як по писаному. Слушні ці здогади чи ні – нехай читачі самі вирішують, ми тільки просимо спершу уважно й безпристрасно ознайомитись із нашим звітом про сумну подію.

Сесія сенату вже відкрилася, і Цезар простував до Капітолію, розмовляючи дорогою зі своїми друзями. Оточував його, як звичайно,

великий натовп громадян. Проходячи повз аптеку Демосфена й Фукідіда, Цезар зауважив одному добродієві (віщунові, на думку нашого кореспондента), що березневі іди5 вже настали. Відповідь була така:

– Так, вони настали, але ще не минули.

В цю хвилину надійшов Артемідор, привітався і попрохав Цезаря неодмінно прочитати доповідну, чи то петицію, чи ще щось таке, що він приніс для нього, Цезаря. При цій нагоді містер Децій Брут згадав про якесь "покірливе подання", що з ним нібито також треба ознайомитись Цезареві. Артемідор наполягав, що найперше саме його справа, бо вона стосується Цезаря особисто. Цезар відповів у тому дусі, що питання особистого порядку він розгляне аж насамкінець. Артемідор, однак, і далі наполягав, щоб Цезар відразу ж прочитав його папір.6 Незважаючи на це, Цезар відсторонив Артемідора і відмовився розглядати на вулиці будь-яку петицію. Після цього він вступив до Капітолію, супроводжуваний натовпом.

Приблизно о цій порі ненароком було підслухано розмову, сенс якої набирає трагічного забарвлення, коли врахувати, яким саме подіям вона передувала. Містер Папілій Лена зауважив мимохідь Георгові В. Кассію, професійному кулачнику на утриманні опозиції (загальнознаному під прізвиськом "Чепурун із третьої дільниці"), що він сподівається на успіх сьогоднішньої акції. Коли ж Кассій запитав: "Якої це акції?", він тільки примружив ліве око, буцімто байдуже відказав: "Бувай!" – і подався перевальцем у бік Цезаря. Марк Брут, котрий, як гадають, був ватажком зграї убивць Цезаря, поцікавився у Кассія, що сказав Лена. Кассій пояснив йому і додав стиха:

– Боюся, що наш замір викрито.

Брут наказав своєму підлому спільникові назирати за Леною, а через хвилину Кассій звернувся до зачухраного й голодного обідранця Каски, лиха слава якого всім добре відома, щоб той не барився, бо їх можуть

викрити. Потім, видимо збуджений, Кассій підійшов до Брута, не певний, що робити далі. Він заприсягся, що один з них – або він, Касій, або Цезар – живцем звідси не вийде, нехай навіть йому самому доведеться накласти на себе руки. Тим часом Цезар, не помічаючи нічого цього, розмовляв з представниками мешканців римських околиць про близькі осінні вибори. Біллі Требоній вступив у розмову з другом народу і Цезаря – Марком Антонієм і, скориставшись якимось приводом, одвів його набік, тоді як Брут Децій, Каска, Цінна, Метелл Цимбер та інші ниці розбишаки, що плавом затопили Рим, з’юрмилися довкола приреченого Цезаря. У цю хвилину Метелл Цимбер упав навколішки й став благати, щоб його брата було повернуто з вигнання. Цезар дорікнув йому за надмірний сервілізм і відмовився задовольнити прохання. Тут до Цимбера приєдналися спочатку Брут, а тоді Кассій,7 прохаючи Цезаря, щоб дозволив Публієві повернутися з вигнання; Цезар, одначе, знову відмовився. Він заявив, що не змінить своєї ухвали, що він непохитний, мов Полярна зірка, постійність і надійність якої гідні найвищої похвали. Далі Цезар сказав, що ніхто в усій країні твердістю своєю не може так зрівнятися із Полярною зіркою, як він, отож, якщо він уже твердо вирішив скарати Цимбера на вигнання, то так воно й буде, хоч би й не знати що.

Такого мізерного приводу виявилося для Каски достатньо, щоб зненацька підскочити до Цезаря й ударити його кинджалом. Але Цезар загріб негідника правою рукою за лікоть, а лівою зацідив прямим ударом від плеча, аж той заюшився кров’ю і гепнувсь додолу. Потім Цезар відступив до статуї Помпея, щоб мати захисток із тилу, і приготувався гідно зустріти нападників. Кассій, Цимбер і Цінна8 кинулись до нього, оголивши кинджали, і третій з них поранив Цезаря. Але перш ніж він налаштувавсь до нового удару і перш ніж його спільники застосували зброю, Цезар своїми дужими кулаками встиг збити з ніг усіх трьох нападників. У сенаті зчинився неймовірний шарварок. Юрба громадян у коридорах заблокувала всі двері, кожне-бо шалено поривалося вибратись із будинку. Сенатська варта намагалася відтіснити вбивць. Достойні сенатори скидали тоги, що заважали їм рухатись, у дикому перестраху перескакували через лави і бічними проходами втікали до

покоїв, де засідали звичайно комісії, а тисячі голосів волали: "Поліцію! Поліцію!", покриваючи цим незграйним ревом гамір колотнечі, як завивання вітру покриває стугін бурі. А посеред усього цього, прихилившись спиною до статуї, стояв великий Цезар, неначе зацькований лев, і, хоч сам беззбройний, з разючим спокоєм та непохитною мужністю, яку він не раз засвідчував у криварих січах, відбивався від нападників. Біллі Требоній і Кай Легарій поранили його кинджалами, зате й самі полягли перед ним, пішовши услід за своїми товаришами-змовниками. Але під кінець, коли Цезар побачив, як до нього підступає його давній друг Брут із смертодайним ножем у руці, він, як переказують, настільки цим вразився і пройнявся горем, що свою нездоланну ліву безвільно опустив, а лице сховав у складках мантії, без найменшого опору прийнявши зрадницький удар. Він тільки спитав: "І ти, Бруте"? – і впав, уже неживий, на мармурову долівку.

Як ми встановили, на небіжчикові було те саме вбрання, що його він одягнув у своєму наметі в день перемоги над нервіями,9 і коли вбрання те зняли, виявилося, що воно порізане й подерте щонайменше в семи різних місцях. У кишенях нічого не знайшли. Вбрання буде передано слідчому як незаперечний доказ убивства. Ці останні факти цілком певні, бо ми одержали їх від Марка Антонія, що завдяки своєму суспільному становищу має доступ до всіх найсвіжіших звітів про цю подію, яка перебуває нині в центрі загального інтересу.

Пізніше. Поки слідчий збирав присяжних, Марк Антоній та інші Цезареві друзі взяли труп загиблого і віднесли на Форум. За останніми повідомленнями, Антоній і Брут виголосили промови над тілом небіжчика, чим викликали таку бучу серед народу, що в даний момент, коли газету віддаємо до друку, шеф поліції, побоюючись заколоту, вживає належних заходів".

1865